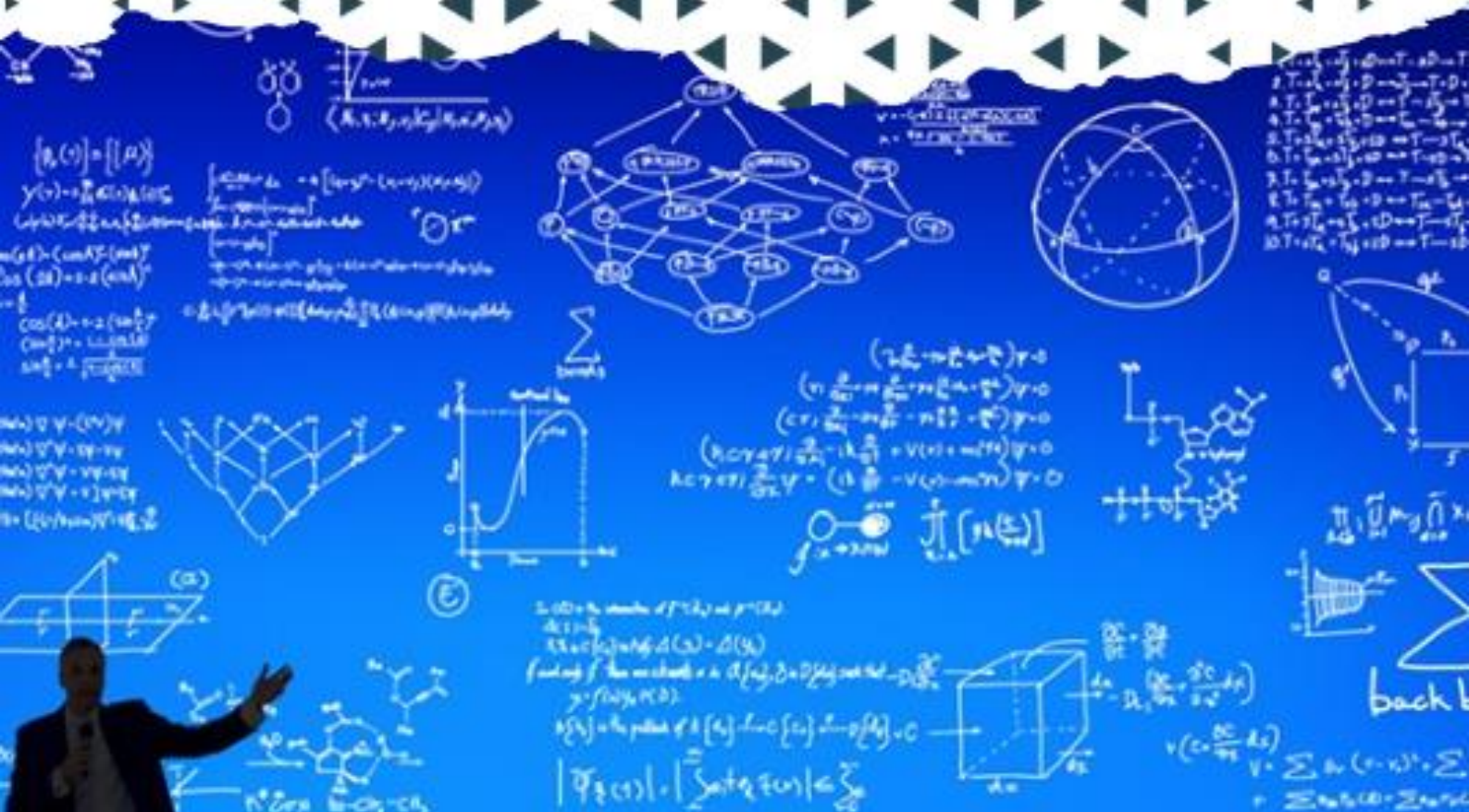

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

ZAMONAVIY ILM-FAN VA TA'LIM: MUAMMO VA YECHIMLAR ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

Google Scholar zenodo Open AIRE

+998335668868

<https://innoworld.net>

2026

«INNOVATIVE WORLD» ILMIY TADQIQOTLAR MARKAZI
«ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOTLAR: MUAMMO VA
YECHIMLAR» NOMLI 2026-YIL № 4-SONLI ILMIY, MASOFAVIY,
ONLAYN KONFERENSIYASI

ILMIY-ONLAYN KONFERENSIYA TO'PLAMI
СБОРНИК НАУЧНЫХ-ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЙ
SCIENTIFIC-ONLINE CONFERENCE COLLECTION

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2026

UO'K: 616.31-006-07-089

OG'IZ BO'SHLIG'I O'SMALARINI KLINIK-LABORATOR ERTA TASHXISLASHDA GISTOLOGIK, SITOLOGIK VA HUYAYRAVIY DNK TEKSHIRUVLARI HAMDA XIRURGIK DAVOLASHNING KLINIK-AHAMMIYATI**Berdaliyev Muzaffar Abdumajidovich**

Central Asian Medical University xalqaro tibbiyot universiteti, Yuz-Jag' jarroxligi
1-kurs ordinatori, Burhoniddin Marg'inoniy ko'chasi 64 uy, Farg'ona,

O'zbekiston, tel: +998 95 485 00 70, e-mail: info@camuf.uz

E-mail: muzaffarberdaliev14@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada og'iz bo'shlig'i o'smalarini erta bosqichda aniqlash va samarali davolashda klinik, gistologik, sitologik hamda molekulyar-genetik (DNK) tekshiruvlarning o'rni chuqur tahlil qilinadi. So'nggi yillarda stomatologik onkologiya sohasida erta diagnostikaning ahamiyati keskin ortib bormoqda, chunki og'iz bo'shlig'i o'smalarining aksariyati kech bosqichda aniqlanadi va bu esa prognozni yomonlashtiradi. Tadqiqotda ko'rsatilishicha, klinik belgilar bilan bir qatorda laborator tekshiruvlar – ayniqsa sitologik skrining, gistologik verifikatsiya va hujayra darajasida DNK mutatsiyalarini aniqlash usullari kasallikni dastlabki bosqichda aniqlash imkonini beradi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, og'iz bo'shlig'i saratonlari umumiy onkologik kasalliklarning 3–5% ni tashkil etadi, ularning 60% dan ortig'i kech bosqichlarda aniqlanadi. Molekulyar tekshiruvlar orqali esa o'sma hujayralaridagi genetik o'zgarishlarni aniqlash erta tashxis qo'yishda yuqori sezuvchanlikka ega ekanligi isbotlangan. Shuningdek, maqolada xirurgik davolashning zamonaviy usullari, jumladan minimal invaziv operatsiyalar, rekonstruktiv jarrohlik va kompleks yondashuvning samaradorligi yoritilgan.

Kalit so'zlar: og'iz bo'shlig'i o'smalari, erta tashxis, gistologiya, sitologiya, DNK tahlili, molekulyar diagnostika, biopsiya.

Kirish: Og'iz bo'shlig'i o'smalari zamonaviy tibbiyotning dolzarb muammolaridan biri bo'lib, ularning tarqalishi va kech tashxislanishi global sog'liqni saqlash tizimida jiddiy muammolarni yuzaga keltirmoqda. Ushbu kasalliklar nafaqat bemorlarning hayot sifatini pasaytiradi, balki ularning hayot davomiyligiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, malign o'smalar yuqori invazivlik va metastaz berish xususiyati bilan ajralib turadi.

So'nggi yillarda olib borilgan epidemiologik tadqiqotlarga ko'ra, og'iz bo'shlig'i saratonlari erkaklarda ayollarga nisbatan ko'proq uchraydi va asosan 40 yoshdan katta aholida aniqlanadi. Bunga asosiy sabab sifatida tamaki mahsulotlari iste'moli, spirtli ichimliklar, gigiyena qoidalariga rioya qilmaslik hamda surunkali travmatik omillar ko'rsatiladi. Shu bilan birga, virusli omillar, xususan papilloma virusi ham muhim etiologik faktor sifatida qaralmoqda. Klinik amaliyotda og'iz bo'shlig'i o'smalari ko'pincha kech bosqichda aniqlanadi, chunki dastlabki belgilar ko'pincha e'tibordan chetda qoladi yoki boshqa kasalliklar bilan adashtiriladi. Bu esa davolash samaradorligini pasaytiradi va murakkab jarrohlik aralashuvlarini

talab qiladi. Shu sababli, erta tashxis qo'yish zamonaviy stomatologik onkologiyaning asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi.

Klinik tekshiruvlar o'smalarni aniqlashda muhim ahamiyatga ega bo'lsa-da, ular har doim ham yetarli darajada aniqlik bermaydi. Shu bois laborator diagnostika usullari keng qo'llanilmoqda. Gistologik tekshiruvlar o'sma to'qimasining morfologik tuzilishini aniqlashda "oltin standart" hisoblanadi. Sitologik tekshiruv esa minimal invaziv usul sifatida keng qo'llaniladi va skrining maqsadlarida juda samarali hisoblanadi.

So'nggi yillarda molekulyar biologiya va genetika sohasidagi yutuqlar natijasida hujayraviy DNK darajasida o'zgarishlarni aniqlash imkoniyati paydo bo'ldi. Bu esa o'smalarni klinik belgilar paydo bo'lishidan oldin aniqlash imkonini beradi.

DNK tekshiruvlari orqali onkogenlar va tumor-supressor genlaridagi mutatsiyalar aniqlanadi, bu esa individual davolash strategiyasini ishlab chiqishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Xirurgik davolash og'iz bo'shlig'i o'smalarini davolashning asosiy usullaridan biri bo'lib qolmoqda. Zamonaviy jarrohlik usullari nafaqat o'smalarni to'liq olib tashlash, balki funksional va estetik natijalarni saqlab qolishga qaratilgan. Shu bilan birga, kompleks davolash yondashuvi – ya'ni jarrohlik, radioterapiya va kimyoterapiya kombinatsiyasi – yuqori samaradorlikni ta'minlaydi. Mazkur maqolaning maqsadi og'iz bo'shlig'i o'smalarini erta tashxislashda zamonaviy klinik va laborator usullarning ahamiyatini tahlil qilish hamda xirurgik davolashning samaradorligini ilmiy asosda yoritishdan iborat.

Og'iz bo'shlig'i o'smalarini o'rganish bo'yicha olib borilgan ilmiy izlanishlar ushbu patologiyaning murakkab etiologiya va patogenezga ega ekanligini ko'rsatadi. Turli mualliflar tomonidan olib borilgan tadqiqotlar natijasida o'smalarning rivojlanishida genetik, epigenetik va tashqi omillarning o'zaro ta'siri muhim rol o'ynashi aniqlangan.

Gistologik tekshiruvlar uzoq yillardan beri o'smalarni aniqlashda asosiy diagnostik usul sifatida qo'llanib kelinmoqda. Ko'plab tadqiqotlarda epitelial o'smalarning differensial diagnostikasida gistologiyaning yuqori aniqlik darajasi qayd etilgan. Shu bilan birga, displaziya darajasini aniqlashda ham ushbu usulning ahamiyati katta. Sitologik tekshiruvlar esa ayniqsa skrining dasturlarida keng qo'llaniladi. Ayrim ilmiy ishlarda sitologiyaning sezuvchanligi 70–90% oralig'ida ekanligi ko'rsatilgan. Bu esa uni erta tashxis qo'yishda samarali vosita sifatida ko'rsatadi. Shuningdek, bu usul bemor uchun kam travmatik va tez bajarilishi bilan ajralib turadi.

Molekulyar-genetik tadqiqotlar so'nggi o'n yillikda katta rivojlanishga erishdi. DNK darajasida o'zgarishlarni aniqlash orqali o'smalarning rivojlanish mexanizmlari chuqurroq o'rganilmoqda. Xususan, p53, EGFR va boshqa genlardagi mutatsiyalar og'iz bo'shlig'i o'smalarida tez-tez uchrashi aniqlangan. Bu esa diagnostika va prognoz baholashda muhim biomarkerlar sifatida qo'llanilmoqda.

Shuningdek, ayrim tadqiqotlarda DNK metilatsiyasi darajasi ham o'smalarning rivojlanishi bilan bog'liq ekanligi ko'rsatilgan. Bu esa epigenetik omillarning ham

muhimligini tasdiqlaydi. Molekulyar diagnostika usullari orqali individual davolash yondashuvlarini ishlab chiqish imkoniyati yaratilmoqda. Xirurgik davolash bo'yicha olib borilgan ilmiy ishlar shuni ko'rsatadiki, o'smalarni to'liq rezeksiya qilish bemorlarning omon qolish darajasini oshiradi. Shu bilan birga, rekonstruktiv jarrohlik usullarining rivojlanishi bemorlarning funksional va estetik holatini yaxshilashga yordam bermoqda.

Kompleks davolash yondashuvi, ya'ni jarrohlik bilan birgalikda radioterapiya va kimyoterapiya qo'llanilishi yuqori samaradorlikni ta'minlaydi. Ayrim tadqiqotlarda bunday yondashuv 5 yillik omon qolish ko'rsatkichini 50–60% gacha oshirishi qayd etilgan.

Tahlil qilingan ilmiy maqolalar va dissertatsiya ishlari asosida og'iz bo'shlig'i o'smalarini diagnostika qilishda kompleks yondashuvning yuqori samaradorligi aniqlandi. Klinik tekshiruvlar bilan bir qatorda laborator usullardan foydalanish diagnostika aniqligini sezilarli darajada oshiradi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, faqat klinik tekshiruv asosida tashxis qo'yilganda xatolik darajasi 25–30% ni tashkil etadi. Gistologik tekshiruv qo'shilganda esa aniqlik darajasi 90% dan oshadi. Sitologik tekshiruv esa skrining bosqichida muhim rol o'ynab, kasallikni dastlabki bosqichda aniqlash imkonini beradi.

DNK tekshiruvlari orqali o'smalarining molekulyar belgilarini aniqlash imkoniyati paydo bo'ldi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, genetik mutatsiyalarni aniqlash orqali o'smalarni klinik belgilar paydo bo'lishidan oldin aniqlash mumkin. Bu esa erta davolashni boshlash imkonini beradi.

Xirurgik davolash natijalari ham tahlil qilindi. Erta bosqichda aniqlangan o'smalarda jarrohlik aralashuvi yuqori samaradorlikka ega bo'lib, qaytalanish ehtimoli past bo'ladi. Kech bosqichlarda esa murakkab operatsiyalar talab qilinadi va prognoz nisbatan yomon bo'ladi.

Olingan natijalar og'iz bo'shlig'i o'smalarini erta tashxislashda kompleks yondashuvning muhimligini tasdiqlaydi. Klinik tekshiruvlar birlamchi bosqichda muhim bo'lsa-da, ular laborator usullar bilan to'ldirilishi zarur. Gistologik tekshiruv diagnostikada asosiy rol o'ynaydi, chunki u to'qima darajasida aniq ma'lumot beradi. Sitologik tekshiruv esa skrining usuli sifatida keng qo'llanilishi mumkin. Ayniqsa, xavf guruhiga kiruvchi aholida ushbu usuldan foydalanish kasallikni erta aniqlash imkonini beradi. DNK tekshiruvlari esa kelajak diagnostikasining asosini tashkil etadi.

Molekulyar diagnostikaning rivojlanishi bilan shaxsiylashtirilgan tibbiyot imkoniyatlari kengaymoqda. Bu esa har bir bemor uchun individual davolash rejasini tuzish imkonini beradi.

Xirurgik davolashning samaradorligi o'smalarni qaysi bosqichda aniqlanishiga bog'liq. Erta tashxis qo'yilganda operatsiya kamroq invaziv bo'ladi va bemorning hayot sifati yaxshiroq saqlanadi.

Xulosa: Og'iz bo'shlig'i o'smalarini erta tashxislash zamonaviy stomatologiya va onkologiyaning eng muhim vazifalaridan biridir. Klinik, gistologik, sitologik va molekulyar diagnostika usullarini kompleks qo'llash orqali kasallikni dastlabki bosqichda aniqlash imkoniyati sezilarli darajada oshadi. Bu esa davolash

samaradorligini oshiradi va bemorlarning omon qolish ko'rsatkichlarini yaxshilaydi. Xirurgik davolash o'smalarni davolashning asosiy usuli bo'lib, uning samaradorligi kasallikning bosqichiga bog'liq. Erta tashxis qo'yilganda jarrohlik natijalari ancha yaxshi bo'ladi.

Kelajakda molekulyar diagnostika va individual yondashuv asosida davolash usullarini rivojlantirish ushbu sohada yangi imkoniyatlar yaratadi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Boyle, P., & Levin, B. (Eds.). (2008). World cancer report 2008. International Agency for Research on Cancer.
2. Bray, F., Ferlay, J., Soerjomataram, I., Siegel, R. L., Torre, L. A., & Jemal, A. (2018). Global cancer statistics 2018: GLOBOCAN estimates of incidence and mortality worldwide. *CA: A Cancer Journal for Clinicians*, 68(6), 394–424.
3. Choi, S., & Myers, J. N. (2014). Molecular pathogenesis of oral squamous cell carcinoma: Implications for therapy. *Journal of Dental Research*, 93(6), 509–516.
4. Day, G. L., & Blot, W. J. (2003). Second primary tumors in patients with oral cancer. *Cancer*, 70(1), 14–19.
5. Epstein, J. B., Güneri, P., & Boyacioglu, H. (2012). Early detection of oral cancer: Role of dental professionals. *Oral Oncology*, 48(5), 384–388.
6. Ferlay, J., Colombet, M., Soerjomataram, I., Parkin, D. M., Piñeros, M., Znaor, A., & Bray, F. (2020). Cancer statistics for the year 2020: GLOBOCAN estimates. *International Journal of Cancer*, 149(4), 778–789.
7. Gupta, B., & Johnson, N. W. (2016). Systematic review of associations between tobacco use and oral cancer. *Oral Oncology*, 58, 38–46.